కర్రా - చెప్పులు

నార్ల చిరంజీవి

నడివేసవి చివరలో పడమటి శాంబరం జోర యింది. ఎక్కడి జీవాలక్కడే ఊపిరి పట్టినట్టు ఉడికిపోతున్నయ్. బెజవాడ కొండలవించే నిప్పుగాలులు లేచి వీస్తున్నట్టుంది. ఏ ఊరు ఎక్కడ చూచినా నిరసంగా నిశ్శబ్దంగా పడి వుంది.

కోటపల్లె ఊరంతా పొటిదిమ్మలమయం. వేసవి రావడంతో ఎక్కడికక్కడ గజంలోతు దాకా దుమ్ముదుమ్ము అవుతోంది. ఆ ఊరి మధ్య పెద్దబజార్లో నడిచేందుకే ఆస్కారము ఉండదు. పెద్దబజారుకి ఆనుకొని తాతలనాటి పాతసత్రం ఒకటి ఉంది. దాంట్లో ఏనాటి నిం చో కాపురం పెట్టి కూచున్న దెయ్యాల్ని బాజునీ వదిలించి పత్రికలూ పుస్తకాలూ తెప్పించి పలు గురు కుర్రాళ్ళు దానికి యోగ్యత కలిగించారు.

వేసవిలో ఎండెక్కేసరికి బజారులో ఒక పురుగన్నా కనిపించదు. నలుగురైదుగురు వయ సు మళ్ళినవాళ్ళు ఆ సత్రంలో కూచుని వూసు పోక కబుర్లాడుకుంటుంటారు. చదివే నాథులు లేక పత్రికలు గాలికి అటూఇటూ ఎగిరిపడుతు న్నాయ్. రేగిన బజారుదుమ్ము ఇళ్ళగోడలనిండా చారలు చారలుగా పేరుకుపోయింది. చాళ్ళేసిన మెట్టపొలమల్లే ఊరంతా దుమ్ము కమ్ముకుని ఉంది. మళ్లా వానాకాలం వొస్తేకాని...!

చింతాకన్నా కదలకుండా గాలి ఆగిపోయిం ది. పైబట్టల్ని తీసేసి, సత్రం మనుషులు చెమ టల్ని ఆర్చుకుంటో, ఆయాసపడుతున్నారు. ఒక రిద్దరు పైబట్టల్ని తడిపి కప్పుకున్నారు. రాళ్ళు పగిలే ఎండల్ని గురించీ, ఈ కాలంలో ఏరు చుకుపడే అగ్ని ప్రమాదాల్ని గురించీ దిగులు దిగులుగా చెప్పుకుంటున్నారు! పెద్ద పెద్ద సుడి గాలుల రూపంలో దెయ్యాలు వొచ్చేసి ఎలా వేధించేదీ కథలుగా వర్ణిస్తున్నారు.

హఠాత్తుగా "బంయ్" మన్న మోత విని సత్రం మనుషులు ఉలికిపడ్డారు. పడమరగా చెరువువేపునించి పెద్ద బూడిదమేఘం తుఫాన్ లాగా హోరెట్టుకుంటూ వొస్తోంది! చెరువు గట్టుమీద ఆరేసిన బట్టలన్నీ పైకెగిరాయ్. రంగు రంగుల బట్టలన్నీ గోళాకారంగా తిరిగిపోతు న్నాయి. సుడిగాలిరంగులు తీర్చిన పెద్ద గాలిగో పురంలాగా ఉంది! బజారుల్లోని బళ్ళ కొద్దీ మట్టి మెలికలు మెలికలుగా పైకిలేచి, గాలిగోపురానికి మె ట్లు అమర్చినట్లు కని పిస్తోంది. ఇళ్ళ మీది

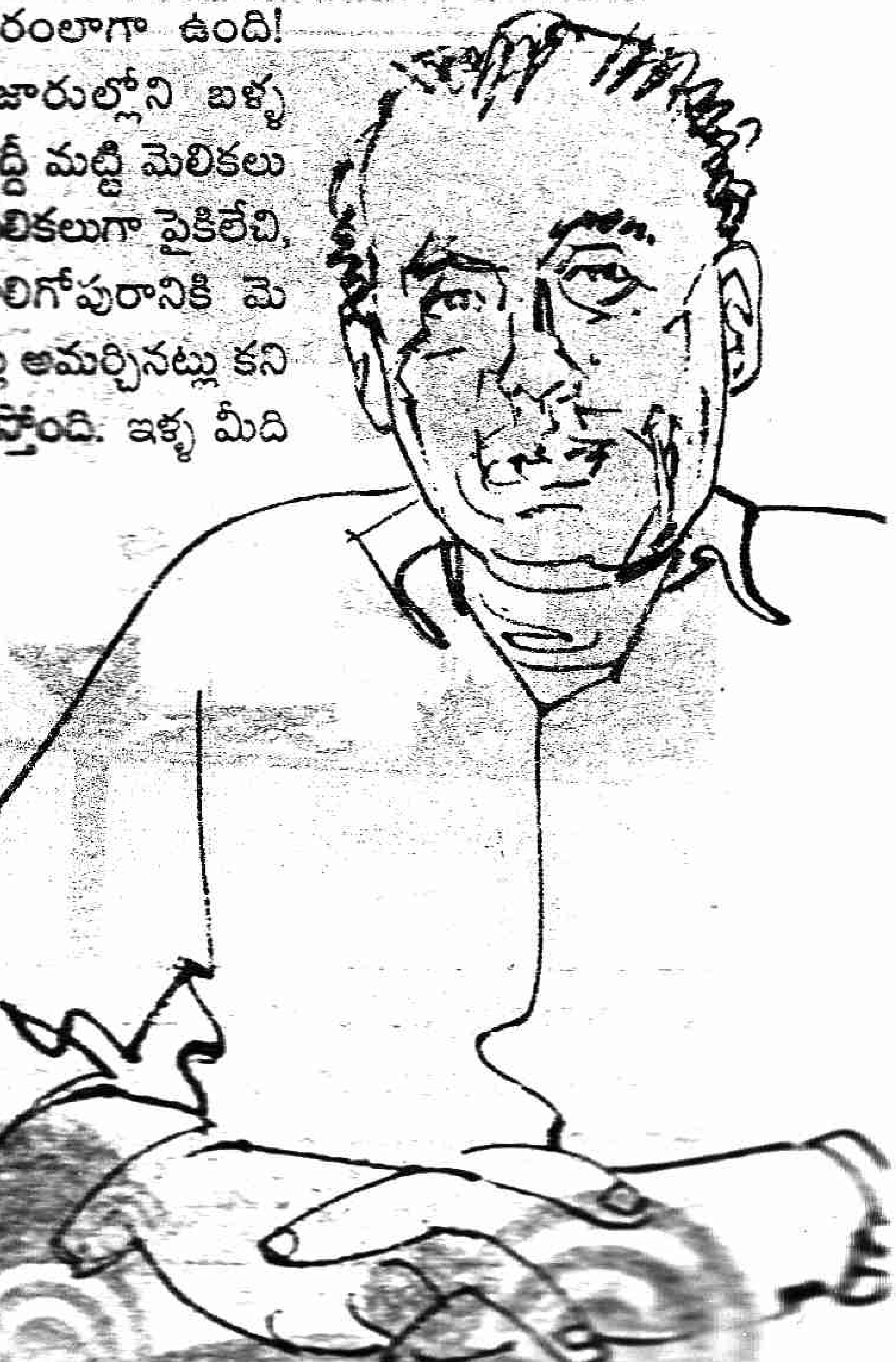

తాటాకులూ, చెత్తాచెదారం ఏవో ఆకుల్లా గా తీగల్లాగా గిరాగిరా తిరిగి పోతున్నై. ఎవరో పెద్దగా వందల గొంతుకలతో మూలిగినట్లు 'బంయ్' 'బంయ్' మని విషాదస్వరం వినిపిస్తోం ది! నిజానికి ఇదంతా ఒక రెప్పపాటు కాలం లోనే.

అల్లంతదూరాన దాన్ని చూడగానే సత్రం మనుషులకు గుండెలవిసిపోయాయ్. సరాసరే బజార్న పోతుంది కదా అని అనుకున్నారు. అలానే నిశ్చేష్టితులై, దానివేపే చూస్తూ కూచుం డిపోయారు. సుడిగాలి ఒక ధర్మదేవత అని పల్లెటివారి గట్టినమ్మకం! పాపం, దాని తోవ తప్పించి మరో అంగుళం స్పృశింపదట! సత్రం మనుషులు దాని ఉచ్ఛస్వరాన్ని, రూపాన్ని దిగు లుగా భరిస్తో కూచున్నారు!

నిమిషమన్నా గడవలేదు. ఇంతలో... సుడి గాలి సత్రందాటి వెళ్ళలేదు. సత్రం వేపే మళ్ళిం ది! ఇప్పుడు గోపురాకారంలో లేదు. వ్యూహం పన్నిన సైన్యంవలె త్రిముఖంగా సత్రాన్ని చు ట్టుముట్టింది! అనుకొనీ అనుకోకుండా ఉన్న సమయంలోనే సుడిగాలి విరచుకుపడడంచేత, సత్రం మనుషులు బేజారెత్తిపోయారు. దుమ్ము దుమారం శరవేగంతో ముక్కోళ్ళనించి గుండె లకీ మెదడుకీ పట్టేసింది! మంత్రదష్టులైనట్లు సత్రం మనుషులు మెలికలు తిరిగిపోయారు. ముక్కూ మొగం బట్టల్తో కప్పుకుని, దుమ్మునించి తప్పించుకుందామని ప్రయత్నించారు. లాభం లేకపోయింది! ఆ గందరగోళానికి కట్టుకున్న బట్టలూడిపోయాయే కాని, మరో ఫలితం కన బడలేదు. సింహాద్రి అప్పన్న గంధం పూతవలె, మనుషులు దుమ్ముతో నిండిపోయారు. పట్టె డు దుమ్ము గొంతులోకి దిగింతర్వాతకాని నాలి

గుంటూరు జిల్లా రచయితల సంఘం ఆధ్వర్యంలో చిలకలూరిపేటలో నిర్వహించబడిన సభలో కవి సరికొండ నరసింహరాజు రచన 'ఒకే ఒక్క సిరాచుక్క' నానీల పుస్తకాన్ని ఆవిష్కరించిన శ్రీ సోమేపల్లి వెంకటసుబ్బయ్య. కార్యక్రమంలో పాల్గొన్న శ్రీయుతులు పాపినేని శివశంకర్, బి. హనుమారెడ్డి, బీరం సుందరరావు, పెరుగు రామకృష్ణ, కోసూరి రవికుమార్ తదితరులు.

క పనిచేయలేదు. సత్రం మనుషులు రొప్పూ, రోదన ప్రారంభించారు.

అలాంటి భయంకర వేసంగుల్లో ఇలాంటి భీభత్సకాండలు సహజమైపోయాయి. కేవలం దీన్నిగురించే నేను చెప్పాలని కాదు; ఇంత చీదరగొట్టు సుడిగాలిలోనూ వొంచినతల ఎత్తకుండా బజారువెంట వెళ్ళిపోతున్న గంగన్నని గురించినేచెప్పదలచుకుంది;మీరు వినవలసిందీను...

అంతటి అయోమయంలో కూడా సత్రం మనుషులు గంగన్నపోతున్న వైపంచూసి తెల్లపోయారు. అంతా...

2

ఆ ఊరి ఆబాలగోపాలం "గంగన్న"ని ఎరుగుదురంటే ఆశ్చర్యం లేదు. ఎంత కటిక చీకట్లోఐనాసరే, గంగన్న బజార్న వెళుతూన్న సంగతి ఇళ్ళల్లో ఉన్నవాళ్ళుకూడా గుర్తుపట్టేస్తారు. ఇందుక్కారణం – గంగన్న తొడుక్కునే కిర్రుచెప్పులమోత, పొన్నుకర్రపోట్లూ ఎంత దూరమైనా వినిపించటమే. తిండి తినే ఆ గడియసేపు మినహా, సదా ఆ కోర తలపాగా, కాళ్ళకి కిర్రు చెప్పులు, చేతిలో పొన్నుకర్రా ఉండవలసిందే! అవిలేకుండా ఈ పాతికేళ్ళలో ఎవరూ అతన్ని చూసి ఉండరు!

కాని, ఇవాళ ఇంత ఎండలో, పైగా ఇంత సుడిగాలి దుమ్ములోంచి కూడా కర్రలేకుండా, చెప్పుల్లేకుండా బజారునపడి వెళ్ళిపోతున్నాడు. తలపాగాలేదు. వొంటినిండా ముసుగు కప్పుకున్నాడు. సత్రం మనుషులు గంగన్నని ఎగాదిగా చూశారు. గంగన్నని పోల్చుకునేసరికి అతను సత్రం దాటిపోయాడు. సత్రం మనుషులు పిలిచిన కేక అతనికి వినిపించలేదు.

గంగన్న ఇంటికిపోతున్నాడా? కాదే! చెరువువేపుకి వెళుతున్నాడు. దోవలో ఇద్దరు ముగ్గురు ఎదురయ్యారు. వాళ్ళని తప్పుకుని నాలుగడుగులు ముందుకు సాగేసరికి గాని వాళ్లు పోల్చుకోలేకపోయారు. పోల్చుకున్నాక "– ఆఁ, ఎవరు? గంగన్న మాఁవా?" అని అన్నారు!

కాని–గంగన్న వెనక్కితిరిగి చూళ్ళేదు. కాలవ వంతెనమీదుగా పోయి చెరువుకట్టెక్కాడు. చెరువుకట్టమీద తాతలనాటి మర్రిచెట్టువుంది. ఊడలుదిగి వేయి స్తంభాల మంటపములాగ ఉంటుంది. పొలంనుంచి ఇళ్ళకు మరలేవాళ్ళకీ, ఇళ్ళనించి పొలాలకు వెళ్ళేవాళ్ళకి అది పెద్ద మజిలీ. అక్కడ కూచున్న వాళ్లందరికీ ఎడంగా పోయి కూచున్నాడు గంగన్న.

"అదేవిఁటి, గంగన్న బాబాయ్! అలా ఉన్నావ్?" అన్నాడు రామయ్యగారి గోపాళం.

గంగన్న మాటాడలేదు. తలావొకమాట అడిగారు. ఎవరికీ ఎలాంటి జవాబు చెప్పనేలేదు. నలుగురూ చిత్రంగా చూశారు. కాసేపయాక ఎవరిదోవనవారు, గంగన్నను గురించే గుసగుసలాడుకుంటూ వెళ్ళిపోయారు. పొద్దు పడమటికి దిగింది. ఎవరూలేరు, గంగన్న ఒకడే కూచున్నాడు.

అడపాతడపా వొచ్చే తొలకరి జల్లులమధ్య, కాలువలు కొత్తనీరోసుకుని నిండుగా వొచ్చాయి. మొగి పొలాల దిగువ ఆకుమళ్ళకీ నీళ్ళు వొదిలారు. మొగిమళ్ళు అచ్చా పచ్చాగా తడుస్తున్నై. కొంగలు బారులు తీరి, మునక్కుండా మిగిలిఉన్న గడ్డలమీదకూచుని, నీటిలో తేలే పురుగుల్ని తింటున్నాయి. తెల్లటి ఎండా, నల్లటి భూమీ తెపకలు కొడుతూన్న నీళ్ళూ, కొంగలూ, గాలీ... అన్నీ ఒక విచిత్రమైన వాతావరణాన్ని కల్పించాయ్. గంగన్న ముఖమెత్తి తడుస్తూన్న పొలాలవంక మరీమరీ చూశాడు. అతని కళ్ళు

చెమ్మగిల్లి, కన్నీళ్ళు టప్ టప్ మని జారుతున్నాయ్.

పాతికేళ్ళక్రితం...

ఉత్తరాదిన, ఒక మారుమూల పల్లెలో రెండెకరాల భూమీ, భార్యా, వొక కూతురు, తానూ ఉన్న కొంపా, అప్పుసప్పులులేని బ్రతుకూ అంతా అతనికి గుర్తు వచ్చింది. దిగులూ దివాలాలేని జీవితం నుంచి– తానీ "కోటపల్లె"కి ఎందుకొచ్చానా? అని అనిపిస్తుంది! ఈ భావం ఇంతకుముందే వొకటీ రెండుసార్లు వొచ్చినా ఎలానో సర్దుకుపోయాడు కాని, ఇవాళ అతని భావం గుండెల్లో సూదులు గుచ్చినట్లు గుర్తుకువస్తోంది! బస్తీలో పాలమ్ముకునేవారి ఇళ్ళల్లో బలవంతాన చచ్చే లేగదూడల బ్రతుకెలాంటిదో సరిగ్గా తన బ్రతుకూ అలాంటిదేకదా అనితోచింది.

షావుకారు రంగయ్య పాతికేళ్ళక్రితం చచ్చిపోయాడు. విధవరాలు రావమ్మ మగదక్షతలేనిదై ఉన్న ఆస్తిపాస్తి అల్లరవుతుందనే భయం పట్టుకుని, కాకుల్లాగా చీమల్లాగా ముసురుకున్న రాజబంధువుల్ని మంచి మాటలతో సాగనంపి నలుగురినోటా అల్లరిపడింది. ఐనా, సరేనని ఉత్తరాదినున్న గంగన్న విషయం ఏలాగో తెలుసుకుని, మనసుకి నచ్చచెప్పుకుని, పిలిపించింది. మాగాణి ముప్పయి యెకరాలూ, మెట్ట ఏడెకరాలు యావత్తూ గంగన్న అజమాయిషీకి అప్పజెప్పి రావమ్మ "దొడ్డయిల్లా"లనీ, "ఆడదైనా గడుగ్గాయి" అనీ అనిపించుకుంది. తమతో మాట మాత్రమన్నా చెప్పకుండా ఆడది స్వతంత్రించి ఊరుగాని ఊరినుంచి వొకణ్ణితెచ్చి "మేనేజరు"ని చేస్తుందా అని, సత్రంమనుషులు రుసరుసలుపోయి, మీసాలు సవరించారు. గంగన్న పడుచుసిరి, కర్రా చెప్పుల తీవి చూసి "కోటలో భేటీ వేశాడయ్యా!" అని గుసగుసలాడారు.

ఏదైతేనేం, పొలాలూ వాటికితగ్గ నౌకర్లూ చాకర్లూ ఏర్పడ్డారు. [illegible] సాగింది! ఏడాదిమళ్ళీ [illegible] పుట్టిదువండే [illegible] యి. ముసలి [illegible] రు సీమకిపోయి [illegible] కోడెగిత్తల్ని తెచ్చారు గంగన్న [illegible] కళ్లుతిరిగేలాగ నిండిపో[illegible]

రంగయ్య ఏడూరికివచ్చిన [illegible] విధవరాలు రావమ్మతో సాహసించి సలహా [illegible] ప్రదింపులు సాగించలేకపోయినా, "ఎవర్నైనా పెంచుకోవలసింది" అనిమాత్రం చెప్పారు. వచ్చిన వాళ్ళంతా గంగన్నని పలకరించి, రంగయ్య బ్రతికిఉన్న రోజుల్లో తమకెలాంటి లావాదేవీలు ఉండేవో చెప్పుకున్నారు.

గంగన్న ఉలకాలేదు, పలకాలేదు.

బంధువులు వెళ్ళేముందు మళ్ళా రావమ్మని హెచ్చరించే వెళ్ళారు. తలకొరివి పెట్టడానికైనా వొకడు కావాలి కనక, రావమ్మ ఆలోచించి ఆలోచించి, గంగన్నని పిలిచింది.

"మూలపాడులో మావాళ్ళ కుర్రాడు ఉన్నాడు. వాణ్ణి నువ్వోసారి చూసిరావాలి. నీకు నచ్చితే, పెంచుకోవాలని ఉంది. ముందు చూసిరా" అని అంది రావమ్మ.

గంగన్న మూలపాడు వెళ్లాడు. ఆ చుట్టాల కొంప మరీ చిన్నది. ఎదురుగా చిన్నచావిడి. కాయకష్టంమీద బ్రతుకుతున్నారు. చూడవలసిన కుర్రాడు రాజయ్య గొడ్లచావిట్లో పేడతీసి ఊడుస్తున్నాడు. పైకెగకట్టిన నీర్కావి పంచె, చిన్న బనీను. పదమూడేళ్లుంటాయి.

"నాగలి పట్టగలవా?" కుర్రాణ్ణి పలకరించాడు గంగన్న. పనిపాటలు బాగానే చేయగల సత్తా కుర్రాడిలో కనిపించింది గంగన్నకి. మా

టా మర్యాదా కూడా తేటగానే తోచాయి. వాళ్ళు దాచుకోకుండా భూమిని నమ్మిన కుర్రాడే కావాలి!

గంగన్న రావమ్మతో చెప్పాడు. "బతికిచెడిన వాళ్ళని భరించడం మాచెడ్డకష్టం. లేనివాళ్ళకి సిరివొస్తే వొళ్లుమరచి పోకుండా ఉన్నంత కాలం పిత్రార్జితం పెరుగుతూనే ఉంటుంది. చూస్తే, రాజయ్య కాయకష్టం చేసే మనిషేకాని కబుర్లపోతుకాదు. భూమిని నమ్మినబిడ్డకి పుట్టెడులాభమేకానీ, మరొకటి ఉండదు! ఎటుచూసినా రెక్కాడొక్కా ఉన్నవాడుగానే కనిపించాడు. ఆపైన మీయిష్టం..."

ఈవిధంగా ఆమాట తాను చెప్పకుండా, మరోమాట చెప్పివుంటే, ఆ రాజయ్య ఈ రాజయ్య అయ్యేవాడేనా? తన బ్రతుకు ఇలా ఊదర పెట్టిన ఎలికలాగా అయ్యేదేనా? తానుచెప్పిన రాజయ్యేనా? గంగన్నకి చెమటలుపోశాయి. సన్నగా రివ్వుగాలి సాగింది. తడిసిన పొలంమీదినించి గాలి చల్లగా వీస్తోంది! మళ్ళా మనస్సు వెనక్కి వెళ్ళింది...

మూలపాడులో పాడుకొంపలో బ్రతికే రాజయ్య రావమ్మకి దత్తత అయ్యాడు. లంకంత ఇంటికి, బోలెడు ఆస్తిపాస్తులకి యజమాని అయ్యాడు. నీర్కావి బట్టలు వొదిలేశాడు.

హఠాత్తుగా లాభించిన ఈ స్థితి రాజయ్య మనస్సులో ఎలాంటి మార్పుల్ని తెచ్చిందో ఎవరికీ తెలీదు. కానీ, గంగన్నని బాబాయ్ అని పిలవడం, అతని ఆజ్ఞలేనిదే అడుగైనా కదలక పోవడం, ఇంతమట్టుకి అందరికీ తెలుసు! రావమ్మ రోజులు గడిచేకొద్దీ తల కొరివికి దిక్కయిన రాజయ్యని మనసారా ఆత్మీయుడ్నిగా చేసుకోవడానికి ప్రయత్నించేది. అంచేత పరాయి కొంపలో పుట్టాడనే భావం ఏసమయంలోనూ మనసులోకి రానీయకుండా ప్రవర్తించేది! గంగన్న చేతిలో పనిపాటలు దిద్దుకుని ఆరిపోయే వంశదీపాన్ని వెలిగించడంలో రాజయ్య తగిన వాడేనని రావమ్మ నమ్మకం. అన్నిటికన్నా గంగన్న మనసిచ్చి చెప్పాడుకదా.

మారుతూన్న కాలంవిలువ గంగన్నకి తెలుసు. ఆ తెలివితేటలున్నాయి కనుకనే ఆ సంసారాన్ని నెట్టుకురాగలిగాడు. ఇదివరకటిలాగా చేలో, దొడ్లో ఎంత ఉందో, ఎంతలేదో... దిక్కూమొక్కూ లేని దివాణంగా ఉండనివ్వలేదు. పాలేళ్ళకి ఇచ్చి పుచ్చుకోవడాల్లో చాలా నిక్కచ్చిగా ఉన్నాడు. దస్తావేజుల ప్రకారం ప్రతి చేనూ మషాయిదు చేయించాడు. చుట్టూ సర్వేరాళ్ళు కొత్తవి పాతించాడు. చేలకు నాలుగువేపులా గట్లు సరిగా పెట్టించాడు.

"వీడి స్వంత సొమ్మయినట్లు తెగబడి లెక్కలు తీయిస్తున్నాడయ్యా!"

"ఇల్లుగల ఇల్లాలికి లేని దురద ఈయన కెందుకంటా? అయిన వాళ్ళం మాదోగజం వాళ్ళభూమిలో ఉంటుంది. వాళ్ళదో మూరెడు మా భూమిలో ఉంటుంది. అది మేమూ మేమూ మానుకుంటాం! మధ్య ఈయన బోడిపెత్తనం ఏమిటి?"

ఆ "బోడిపెత్తనం" మీద లేచిన గందరగోళం చప్పున తాటాకు మంటల్లే చల్లారిపోయింది! కొందరు మరీ కుళ్ళికుళ్ళి బాధపడే వాళ్ళు మాత్రం రావమ్మ చెవులుదాకా వెళ్ళి గోడు పెట్టారు.

"సాటివాళ్ళం! జబర్దస్తీ ఏం మర్యాద? రంగయ్య బావ బతికినంత కాలం లేని ఈ పేచీలు ఇప్పుడెందుకొచ్చాయి?"

"ఊరుకాని ఊరువాణ్ణి తీసుకొచ్చి పొలం

మీద మేనేజర్‌ని చేశావు. పాటుగాడు పందిరేస్తే పిచ్చికొచ్చి పడకొట్టిందంట!"

వాళ్ళందరికీ రావమ్మ చెప్పిన జవాబు ఆశ్చర్యం కలిగించింది. "గంగన్న పొరబాటు ఎప్పుడూ చెయ్యడు. అతను కాగితాల్లో ఏమి రాసివుందో అదే ప్రకారం గట్లు పెట్టించి ఉంటాడు. న్యాయంగా మాకు రావలసింది తప్ప ఆపైన అంగుళం నేలకూడా మాకక్కరలేదు. ఇక - ఆ అబ్బాయీ, ఈ ఇంటో పుట్టిన అబ్బాయీ వేరు కాదు. మంచైనా చెడ్డయినా గంగన్న, అబ్బాయిదే ఆఖరిమాట!"

అంతే, ఆ ఏటి ఊడ్పులు వొచ్చేసరికి ఎవళ్ళకివాళ్ళు సర్దుకున్నారు. వీళ్ళంతా రావమ్మతో చెప్పుకున్న వైనం గంగన్న చెవిని పడకపోలేదు. విని నవ్వుకున్నాడు.

కూలీనాలీకి కుదురేర్పడింది. చేసిన పనికి ఠంచన్‌గా ముట్టేది. మాట బీరుపోయేదికాదు. "గంగన్న" పిలిచాడూ అంటే పనికి ముందు దూకేవాళ్ళు. అదివరకు ప్రతిఏటా నీళ్ళదగ్గర తగూలే! ఎవరికందినట్లు వాళ్లు గట్లు తెగ్గొట్టుకుపోయి, నీళ్లు వొదిలేవాళ్లు. గంగన్న హయాములో నీళ్లు సక్రమంగా వెళ్లవలసిందేగాని, దారి తప్పి చుక్కయినా జారడానికి వీల్లేదు. పొద్దెక్కేది, పొద్దోయేదీ చేలోవొంగిన కూలీనాలీ పనిపూర్తికాందే వెళ్ళేవారుకాదు.

రాజయ్యకి కాస్తచదువు సంధ్య చెప్పిస్తే బావుంటుందని గంగన్న రావమ్మకి చెప్పాడు. రావమ్మ "నీయిష్టం" అని ఊరుకుంది. కాలాన్నిబట్టి నాలుగుముక్కలు రాకపోతే నలుగురిలో నగుబాటని గంగన్న ఉద్దేశం. దాంతో ఒక మేష్టరుని కుదిర్చి, పధ్నాలుగేళ్ళ రాజయ్యని చదువులో పడేశారు.

ఇలా జరిగిన గాథంతా గంగన్నకిప్పుడు ఒక్కసారి [illegible] రక్తం పోస్సి [illegible] ఏం జరిగింది? ఆ [illegible] రెండు ముక్కలా చెప్పం[illegible] కెందుక్కలిగింది? ఆ చదువు [illegible] డా ఉండివుంటే, సరిగానే [illegible] ఏం లాభం?

మర్రిచెట్టు కింద కూచున్న గంగన్న [illegible] వుగా నిట్టూర్చాడు. పక్క చెరువులో [illegible] మందంగా కదులుతున్నాయ్.

3

చెరువుగట్టు దిగి దక్షిణంవేపు చూశాడు. కాలువకి పక్కగా, అల్లంతదూరాన మూడు గంగరావిచెట్లు కనిపిస్తున్నాయ్. ఆ పొలమే, ఆ పొలమే... కళ్లు చెమ్మగిల్లాయి గంగన్నకి.

మళ్ళా కూచున్నాడు, లేచాడు. పడమటికి చూచాడు. పొద్దుకుంకబోతోంది. కాలవడొంకలో ఇళ్ళకిమళ్ళిన గొడ్ల మందలు వస్తున్నాయి. అప్పుడే చల్లబడే లక్షణాలు లేవు. గంగన్నకి దాహంవేసింది. నాలికతో పెదవుల్ని తడుపుకున్నాడు. వొళ్ళుకంపరమెత్తుతోంది. చప్పున పెళ్ళాం బిడ్డలు గుర్తుకివచ్చారు. ఒక్కసారి హఠాత్తుగా దక్షిణపు వేపుచూశాడు. మూడు గంగరావిచెట్లు నిశ్శబ్దంగా నిలబడినట్టున్నాయి. తనూ, తన భార్యా, తనకూతురూ, ఆ పొలంలోనూ మూడుగంగరావిచెట్లు! ఒక్కసారి పైపంచె దులిపి, భుజంమీద వేసుకున్నాడు. డొంకవెంట బయల్దేరాడు. పొలం! పొలం!! అతని మనస్సులో, సరిపడనప్పుడు నూనెపదార్థాలుతింటే ఎలా తెములుతుందో, అలా తెములుతోంది! ఏదేదో బాధ! ఏదోమోసం, కుట్ర, తన్ను నాశ నము చేయడానికి ఇన్నాళ్ళనించీ, ఎన్నాళ్లనుంచో

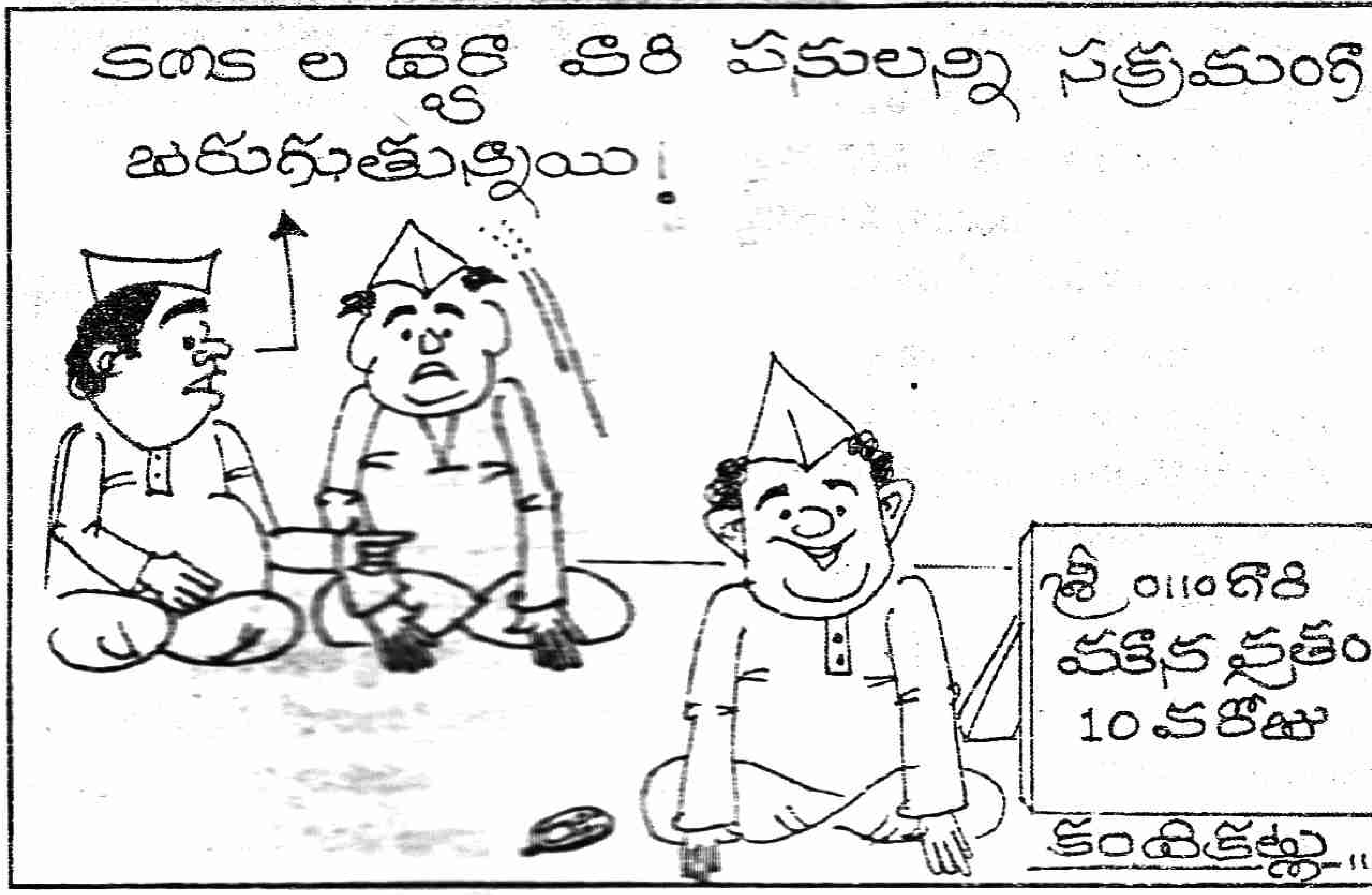

మరి! - జరుగుతోందన్న మాట!

గంగన్న గుండె అగ్గిమీద గుగ్గిలంలాగా అయింది. డొక్కకోసం అక్షరం ముక్కరాని రాజయ్య, మూలపాట్లో పేడపోగేస్తున్న రాజయ్య పదేళ్ళలో ఎంత ప్రయోజకుడయ్యాడు! ఎంత వ్యవహర్తయ్యాడు! కొంప నిలువునా దోచేసే కసాయివాడే నయమనిపించాడే! గంగన్న వొంటో నెత్తురు తుకతుకమంటోంది. ముఖం జేవురించింది.

నాలుగేళ్ళపాటు రాజయ్య బస్తీలో చదివేసరికి ఎంతో మారిపోయాడు. అతని అభిరుచులు, అభిప్రాయాలు చాలా మారేయి. గంగన్న ఒక జీతగాడు అనే సత్యాన్ని స్పష్టంగా తెలుసుకున్నది ఆ రోజుల్లోనే. రావమ్మ లాంటి దిక్కులేనివాళ్ల ముదనష్టపు ఆస్తిని సద్వినియోగం చేయడం అనేది తన జన్మహక్కని రాజయ్య గ్రహించాడు. తన జీవితాన్ని అలా అర్థంచేసుకోవడంలో రాజయ్య ప్రయోజకత్వం సఫలమైనదనే చెప్పాలి. ఊళ్ళో ఉన్నన్నాళ్ళూ, తనకు అధికారం ఉందని తెలిసొచ్చాక్కూడా. రాజయ్య కేవలం ఒక బొమ్మ అనీ, ఇప్పుడు అన్నిటికీ అన్నివిధాలా అధికారం సంప్రాప్తించడంతో రాజయ్య ఒక ప్రయోజకుడని - తనమట్టుకు తాను భావించుకున్నాడు.

మెట్రిక్ రెండేళ్ళు తప్పాక, రాజయ్యకి చేయవలసిన మహత్కార్యాలు ఏమీ తోచలేదు. అంచేత తిరిగి "కోటపల్లె"కి పోయి "వ్యవసాయాదులు చూచుకుంటే సరి!" అనుకుని బయల్దేరాడు.

రాజయ్య బస్తీనించి వొచ్చేదాకా, ఇనప్పెట్టి తాళంచెవులు గంగన్న వద్దనే ఉండేవి. ఊళ్ళో అప్పులు పెట్టవలసి వొచ్చినా, వసూలు చేయవలసి వొచ్చినా అంతా గంగన్న చూచేవాడు. గంగన్నకి సంతకం పెట్టే చదువైనా రాలేదు. కాని, ఎవ్వరితో ఏ పనులు సర్దించుకోవాలో తెలుసు. ఊళ్ళో కరణంగారిచేత ఇంటి లెఖ్ఖా డొక్కా అంతా అణాపైసలతో సహా రాయించేవాడు.

ఇక పొలంలో పిట్టవాలడానికి వీల్లేదు. రాత్రింబగళ్ళూ గానగలాగా పొలాలన్నీ తిరు

గుతుండేవాడు. వొచ్చినపంట కాలమానాన్ని పట్టి అమ్మేసి మంచి వనరైన భూములు కొనే వాడు. ఇలాగ ఆ ఆస్తి ఇలా అలా పెరిగి ఎనభై ఎకరాలయింది. ఇంతగా పెరగడానికి గంగన్న కారణం. ఆ సంగతి అందరికీ తెలుసు.

రాజయ్య ఇంటికి రావడం, ఇనప్పెట్టి తాళాలు పుచ్చుకోవడం అంతా సవ్యంగానే జరిగింది. ఇచ్చి పుచ్చుకోవడాలు గంగన్నమాట ద్వారా జరుగుతూన్నా, రాజయ్య అంగీకారం కూడా అవసరం అయ్యింది. ఆ సంగతి గంగన్న గ్రహించాడు. రావమ్మ కూడా రాజయ్య వ్యక్తత పొందాడు కనక అలా ప్రతీవిషయం పట్టించుకోవడం అవసరమని రావమ్మ భావించింది.

ఏళ్ళు గడుస్తున్నాయి.

గంగన్న శరీర పటుత్వం తగ్గిపోతోంది. కుటుంబంలోనూ మార్పులు వొచ్చాయి. సొంత వూళ్లో రెండెకరాలు అమ్మేశాడు. "కోటపల్లెలోనే స్థిరపడి పోదామనుకున్నాడు. అమ్మగా వొచ్చిన [illegible] గంగరావి చెల్లె[illegible] బేరం కుదిరింది.

డబ్బు రాజయ్యకి [illegible] న్న పొలంసంగతి చెప్పాడు[illegible] తాలూకు రొఖ్ఖం ఏడువేలున్నాయి. [illegible] డువేలు కావలసిఉంది. ఇన్నాళ్ల [illegible] దుకు రాజయ్య ఇవ్వకపోతాడా అని [illegible] నమ్మకం! అసలు అందరనుకున్నదేమంటే ఇన్నాళ్లు ఆ సంసారాన్ని అంటిపెట్టుకున్నందుకు రావమ్మే ఏనాలుగైదెకరాలో గంగన్నకి రాసి ఇప్పించగలదని అనుకున్నారు. ఔను, నిజమే మరి, 80 ఎకరాలు ఎవరి రెక్కల కష్టం?

గంగన్న పొలంసంగతి చెబితే రాజయ్య విని ఊరుకున్నాడు. ఆస్తి పెరిగినతర్వాత రాజయ్యా స్వభావంలో వచ్చిన మార్పుని పెత్తనం మరింత మార్చింది. కాలంమారడం సహజమే కాని,

రాజమహేంద్రి, శ్రీ వీరేశలింగ పురమందిరంలో శ్రీ ఎస్. ఆర్. పృథ్వి దీర్ఘకవిత 'నాన్న జ్ఞాపకాలు' ఆవిష్కరిస్తున్న మాజీమంత్రివర్యులు శ్రీ మండలి బుద్ధప్రసాద్.

మనసు మారడం చిత్రంగానే తోస్తుంది.

గంగన్న భార్య ఎన్నడూ మగణ్ణి రొక్కించి అడిగే స్వభావం కాదు కాని, పొలం అమ్మిన డబ్బు రాజయ్య చేతికి ఇచ్చినప్పుడూ, గంగరావి చెట్ల పొలం బేరానికివొచ్చినప్పుడూ మగణ్ణి కాస్త నొక్కి అడిగింది.

"కాని ఊళ్ళో కలకాలం కాపురం చేస్తున్నాం. ఆ డబ్బేమిటో, ఆ పొలం ఏమిటో స్వంతంగా చూసుకోండి. బిడ్డలికి మన పొలబద్దది. కడుపు చించుకుంటే కాళ్ళమీద పడుతుంది. బేరం పైపలాచేసుకుని కాస్త కాగితం ముక్క రాయించుకోకూడదా?"

గంగన్న నవ్వి...

"కాలం మారిందని మనసుల్ని మార్చుకుంటారటే పిచ్చిదానా? మన డబ్బుకీ, పొలానికీ ఏం భయం లేదులేవే" అని అన్నాడు.

రాజయ్యకి మనస్సులో ఏదో ఉంది. గంగన్నకీ మనసులో ఏదో ఉంది. అదేమిటో ఎవరికీ తెలీదు. వాళ్లల్లో వాళ్లకైనా తెలుసా అనేది అనుమానమే. అనుమానం ఒక జబ్బు. ఆ జబ్బు అంటుకున్నాక రాచపుండుగా మారుతుంది. ఆ అనుమానం ఏమిటో ఎవరూ వెళ్ళగక్కలేదు. నౌకర్లూ చాకర్లూ అందరూ గుసగుసలు పోతారు. అంతవరకే! రావమ్మ ఎక్కడో వంటింట్లోనే జీవితాన్ని గడుపుతోంది.

రాజయ్య ఇప్పుడు చిన్నవ్యవహారవేత్త. పంచాయతీబోర్డు ఎన్నికల్లో నిలబడ్డాడు. బస్తీనుంచి ఎవరో మిత్రులు వొస్తుంటారు; పోతుంటారు. రాకపోకల్లో, ఇంటాబయటా వ్యవహారాలు అన్నీ మారిపోయాయి. ఒకప్పుడు గంగన్నకి యజమానికి ఉన్న స్థానం ఉండేది. నేడది శూన్యం.

ఊళ్ళో, చేలో వ్యవహారాలన్నీ ఇంకా గంగన్నచేతిలోకి రాక తప్పడంలేదు. ఎవరు ఏది మాటాడవలసి వొచ్చినా "మన గంగన్నని పిలవండి" అని అంటారు లేదా, మన గంగన్నని కాస్త సంప్రదించి చూడండి అని అంటారు. ఇది రాజయ్య గుండెలో గాలం తోడినట్లయింది.

ఈఏడు దుక్కులకుముందే, గంగన్న ఈ దివాణంనించి తొలగిపోవడం మంచిదని భావించాడు. ఒకరోజున రాజయ్యవద్ద ప్రస్తావన తెచ్చాడు.

"వయసేమో మళ్ళింది. ఇంకా పొలానికి పోయే ఓపిక తగ్గింది. ఇక ఇంటిపట్టునే ఉంటాను." రాజయ్య గంగన్న మాటలు విన్నాడు. వొచ్చే సోమవారంనాడు కూచుందాం అన్నాడు.

అలాంటి సోమవారం వాయిదాలు ఏడెనిమిది గడిచాయి. అలా వాయిదాలు పడడంతో మరోవేపున ఇద్దరిమధ్య అదోరకమైన మబ్బు తెరలు కమ్ముతూనే ఉన్నాయి. వ్యవసాయం పనులు వెలవెల పోతున్నాయి. ఎక్కడా చురుకుదనం లేదు. రాజయ్యకి లోకవ్యవహారాలతో తీరికలేదు.

ఇవాళ మధ్యాహ్నం ఏదో వొకటి తేల్చుకుందామని గంగన్న నిర్ణయించుకున్నాడు. అందుకే ఉదయంనించీ ఇంటికి పోకుండా కూచున్నాడు.

"గంగన్నా! నువు పనిమానేస్తానంటే నా అభ్యంతరం ఏమీ లేదు. నీకివ్వవలసిందేదో కరణంగారు లెఖ్ఖలు రాసిఉంచారు. ఆ ప్రకారం లెక్క చూచుకుని పట్టుకునిపో!" అన్నాడు యజమాని రాజయ్య.

గంగన్న "మరి, పొలం తాలూకు కాగితాలు...?" అని అడిగాడు.

రాజయ్య ఒక్కసారి ఆశ్చర్యాన్ని ప్రకటిస్తూ

– "ఏం పొలం?" అన్నాడు.

గంగన్న "గంగరావి చెట్లపొలం విషయం" అన్నాడు.

"అది నాపేరనే రాయించుకున్నాను"

"అదేవిటీ?" అన్నాడు గంగన్న.

"ఆఁ ఏమీ లేదు. ధరలు పడిపోతున్నాయ్. అంచేత అది నీపేరనే కొంటే – తీరా ధరలు పడిపోతే, నువు చింతిస్తావు అంచేత...!" అన్నాడు రాజయ్య. రాజయ్యకి లోకానుభవం చాలా హెచ్చి ఉండాలి.

"అదేవిటి రాజయ్యా!–" చిన్నతనంలో పిలిచినట్లు పిలిచి, వెంటనే నాలిక్కొరుక్కున్నాడు గంగన్న. రాజయ్య అదోరకంగా చూచాడు గంగన్నని. మాట తమాయించుకుని గంగన్న మళ్ళీ అన్నాడు.

"అయ్యా బాబు, రాజయ్యా! ఆఖరికి ఇదా బాబు? ఆ పొలం నాదని ఎంతో మురిసిపోతున్నాను. అది నాకోసమే కదా నేను బేరం ఫైసలాచేసింది. కాగితాలూ కరమ్మతూ అంతా నా పేరనే రాయిస్తున్నారని అనుకున్నాను..."

రాజయ్య సంభాషణ పెంచటానికి వొప్పుకునేట్టులేదు.

"దాన్ని గురించి నువు పెనుగులాడినందువల్ల ఏమీ లాభంలేదు. ఉన్నదీ, ఇచ్చిందీ పుచ్చుకోవడమే మేలు..." అన్నాడు.

రెండు తాచుపాములు ఒకదాన్నొకటి పగబడితే, ఎక్కువ సమయాన్ని వ్యర్థం చెయ్యవు. అలానే రాజయ్య, గంగన్నల మధ్య సంభాషణ ఎక్కువ కాలం పట్టలేదు.

గంగన్న ముక్కుగోళ్లు అదురుతున్నాయి. కళ్ళు ఎర్రబడుతున్నాయి. ఎక్కడో అభిమానం పొంగి కళ్ళల్లోంచి దూకుతుంది.

"ఇన్నాళ్ళనించీ కాపాడుకుని కంటికి రెప్పల్లే చూసినందుకు ఇదా ఫలితం?"

రాజయ్య మాత్రం ఊరుకున్నాడా?

"తిన్నందుకు, చేసినందుకు సరిపోయింది. ఎవరూ ఋణానుబంధంలో పడివుండనక్కర్లేదు..."

గంగయ్య – "నీ కూటికోసం మా ఇంటి కుక్కకూడా ఆశపడదు. రెక్కల్లో శక్తి ఉన్నంతకాలం ఒకళ్ళ కూటికి ఆశపడనక్కర్లేదు–" అని అన్నాడు.

రాజయ్య నవ్వాడు. ఆ వయస్సులో అంత హుందాగా నవ్వడం చాలా కష్టమైన విషయమే!

"కుక్కలూ నక్కలూ ఎందుకు గంగన్నా! అంత పౌరుషంగల వాడివి నీకు రావలసిందే మిటో అది తీసుకుని నీదోవన నువు పోరాదూ?" అని అన్నాడు.

గంగన్నకి యిక అక్కడ నిలబడివుండడం యిష్టంలేకపోయింది.

"కక్కిన కూటికి ఆశపడే నీలాంటివాడిదగ్గర క్షణంవున్నా పాపం తగుల్తుంది" అని విసురుగా లేచాడు గంగన్న.

రాజయ్య ముఖం కందిపోయింది.

గంగన్న "ఇదిగో రాజయ్యా, వెళుతున్నాను. రావలసిందేమన్నావుంటే ఇంటికి పంపించు – యిక నీ తాలూకు గడ్డిపరకన్నా నాకక్కర్లేదు..." అని బయల్దేరాడు.

గంగన్న కాళ్ళచెప్పులు కిర్రుమన్నాయి. పొన్నుకర్ర బరువుగా నేలకి తాకింది.

రాజయ్య వెనక్కి పిలిచాడు. ఒక్కసారి కనురెప్పలు పైకెత్తి, "కక్కినకూటికి ఆశపడేవాణ్ణి అన్నావు. కానీయ్. దానికేఁ. నా సొమ్ము గడ్డిపరకకూడా ముట్టనన్నావ్‌కాదూ?" అన్నాడు

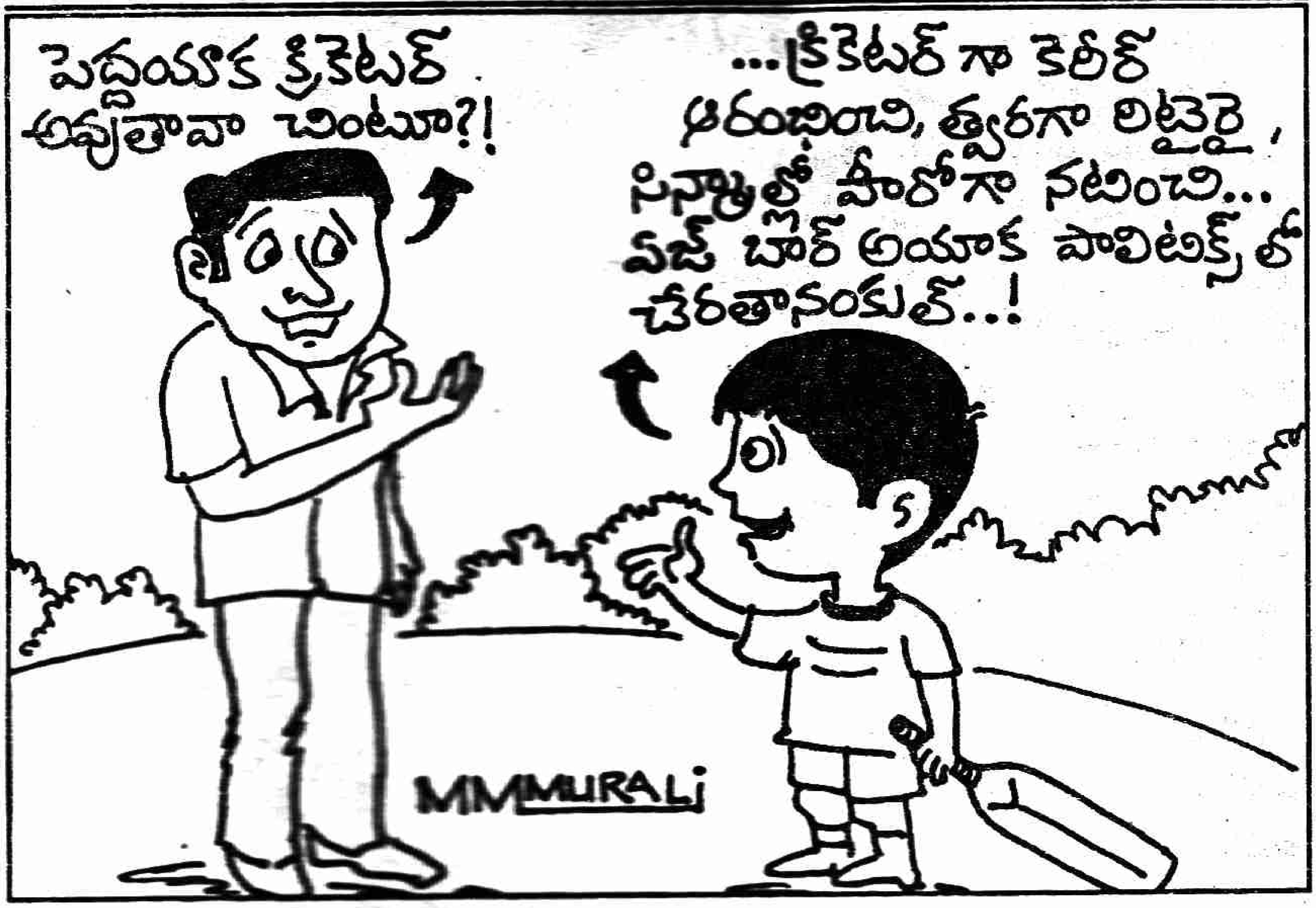

రాజయ్య.

గంగన్న గుండె కదిలింది. చేతిలోవున్న కర్రని అరుగుమీదకి విసిరాడు.

"అదుగో, కర్ర! అదీ నీ సొమ్మే! నువ్వే తిను!" అన్నాడు.

రాజయ్య మరోసారి కనుబొమ్మలు పైకెత్తి "మరి చెప్పులో!...?" అన్నాడు.

గంగన్న చెప్పుల్నికూడా వొదిలేశాడు. చాలా బరువుగా వెనక్కి తిరిగాడు. మాటా, పలుకూ లేదు.

ఇదీ జరిగిన కథ.

ఇదే మాటిమాటికి జ్ఞాపకం వొస్తోంది. తలవొంచుకుని పోతున్నాడు డొంకవేపు. కాలిబాట తప్పి, తాటిచెట్టుని గుద్దుకున్నాడు. తల బొప్పికట్టింది. మళ్ళీ దోవనపడ్డాడు. గంగరావిచెట్టున్న పొలందగ్గరికి వెళ్ళాడు. చీకటి పడింది.

ఆ రాత్రి పొలాలు తడపడానికి కాలవల వెంట తిరుగుతూన్న రైతులు విపరీతమైన పిచ్చికేకల్ని విన్నారు. అవి ఎక్కడివో ఆ చీకట్లో వినడానికి, చూడడానికి రైతులకు భయమేసింది.

ఆ రాత్రి గంగన్న గంగరావిచెట్ల పొలం చుట్టూ యెన్నిసార్లు ప్రదక్షిణం చేశాడో తెలీదు. అతని మనసు ఎప్పుడో చెడిపోయింది. కాసేపు పరిగెత్తాడు. అలిసిపోయాడు. ఆ పొలం తనపొలమే! కాని, ఎక్కడికో, ఏపాతాళానికో దిగిపోతోంది. పట్టుకుందామని బుద్ధిపుట్టింది. వెర్రికేకలు వేశాడు. చేత్తో పట్టుకుందామని ప్రయత్నించాడు. దుక్కి గడ్డలు పట్టుకున్నాడు. పిసికాడు.

తెల్లారి పొలంలో ఒక ఎత్తయిన మట్టిదిబ్బని వాటేసుకుని, నెత్తురుకక్కి చచ్చి పడివున్న గంగన్ననిచూసి ఊళ్ళోవాళ్ళు కన్నీళ్లు తుడుచుకున్నారు.

రాజయ్య పంచాయతీబోర్డు ప్రెసిడెంటుగా ఎన్నికయ్యాడు!! ●